

ครูในอนาคตของนักเรียนจะต้องเป็นอย่างไร

พระครูวิทิศาสนาท, ดร.*

“ครู” ถือเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อภารกิจในการพัฒนาเยาวชนของชาติ “ครู” ที่มีคุณภาพ ย่อมเป็นเครื่องการันตีได้ถึงแนวโน้มในการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ครู นอกจากจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครูแล้ว ครูยังต้องเป็นผู้ทรงความรู้ในเนื้อหาที่ต้องถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และครูยังต้องจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้พัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ครูในอนาคตจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะต่างๆ เพื่อตอบสนองกับการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑

วิจารณ์ พานิช (๒๕๕๕, หน้า ๙) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ ๓R x ๓C

๓R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้) และ (A)rithmetics (คิดเลขเป็น) ๓C ได้แก่

Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ดังนั้น ทักษะของคนต้องเตรียมคนออกไปเป็น knowledge worker โดยครูเพื่อศิษย์นั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยสิ้นเชิงเพื่อให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ ๒๑ ” ไม่ใช่ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๐ หรือศตวรรษที่ ๑๙ ที่เตรียมคนออกไปทำงานในสายพานการผลิตในยุค

* อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่

อุตสาหกรรม การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเตรียมคนออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (learning person) ไม่ว่าจะประกอบสัมมาชีพใด มนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ และเป็น คนทำงานที่ใช้ความรู้ แม้จะเป็นชาวนาหรือเกษตรกรก็ ต้องเป็นคนที่พร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ ดังนั้น ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษ ที่ ๒๑ จึงเป็นทักษะของการเรียนรู้ (learning skills)

ครูเพื่อศิษย์เองต้องเรียนรู้ $mR \times nC$ และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้เกษียณอายุจากการเป็นครูประจำการไปแล้ว เพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูประจำการก็เรียนรู้สำหรับเป็นครูเพื่อศิษย์ และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง โดยย้ำว่า **ครูต้องเลิกเป็น “ผู้สอน” ผันตัวเองมาเป็นโค้ช หรือ facilitator ของการเรียนของศิษย์ ที่ส่วนใหญ่เรียนแบบ PBL คือโรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเลิกเน้นสอน หันมาเน้นเรียน เน้นทั้งการเรียนของศิษย์ และของครู**

บทบาทของครูในอนาคต

การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่นั้น ไม่เหมือนการศึกษาเมื่อสิบหรือยี่สิบปีที่แล้ว การศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์ แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิมๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือ ครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอน ไปเป็นเน้นที่การเรียน (ทั้งของศิษย์ และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูสอน” (teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (coach) หรือ “ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้” (learning facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าทึนี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning community) (วิจารณ์ พานิช, ๒๕๕๕, คำนำ)

จะเห็นได้ว่า **ครูในอนาคต** ต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก การเรียนรู้ในอนาคต ต้องก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning)

ครูในอนาคต คือ ครูในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องมีความรู้กว้างไกลในเทคโนโลยี โลกสมัยใหม่เต็มไปด้วย IT ครูจะล้าหลังไม่ได้ จะต้องพัฒนาแบบก้าวกระโดดจึงจะทันโลกยุคใหม่ นวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือของครูยุคใหม่ ที่จะต้องพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี วิชาการ เพื่อนำนวัตกรรมไปพัฒนา

ผู้เรียนให้มีความรู้และเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้นและยังถือได้ว่า ครูเป็นผู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ บทบาท ของครูในอนาคต คือ การช่วยเตรียมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อ ดำรงชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะที่เป็นไปของสังคม ครูคือผู้ที่ต้องช่วยให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตนเองได้สูงสุดเท่าที่เป็นไปได้หรือกล่าวอีกอย่างว่าต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตนได้เต็มตามศักยภาพของเขา หน้าที่ของครูในยุคใหม่ได้ คือ ต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพของเขา โดยสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอด ชีวิต เพราะความรู้และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็วและล้ำสมัยเร็วผู้คนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ตลอดเวลา ครูจะต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิด ได้ง่าย มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสอนวิธีเรียนมากกว่าสอนเนื้อหา เพราะเนื้อหาในยุคสมัยนี้จะมากเกินไปที่จะเรียนรู้ได้ อย่างพอเพียง และข้อมูลและเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงเร็วทำให้การจดจำเนื้อหาความรู้เป็นสิ่งที่ใช้ได้และมี ประโยชน์น้อย

ครูในอนาคต ต้องมีความคิดที่กว้างไกลมีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอน และควรคำนึงถึง ภัยของผู้เรียนและความเข้าใจในสื่อที่จะนำมาถ่ายทอด อย่างเช่นสื่อสำหรับเด็กอนุบาลก็ควรจะต้องมี สิ่งที่ดึงดูดความสนใจ เพราะเด็กจะมีสมาธิสั้นก็ควรจะมีการใช้ภาพเคลื่อนไหวหรือการ์ตูน ต่างๆ เพื่อให้เด็กมีไหวพริบปฏิภาณที่ดี สำหรับเด็กประถมก็ควรจะหาสื่อการเรียนการสอนที่ยากมา อีกหน่อย อย่างเช่นเกมส์ และเด็กในวัยนี้สามารถเรียนการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้ และเด็กมัธยม ต้นก็ควรจะหาสื่อที่ยากกว่านี้คือการเรียนที่ทันสมัยขึ้นมาอีกหน่อย เพราะเด็กในวัยนี้มีความรู้เรื่อง เทคโนโลยีมาก อาจจะให้เด็กสมัคร E-mail เป็นของตัวเองเพื่อส่งงานให้กับคุณครูผู้สอนส่วนเด็ก มัธยมปลายก็ควรจะใช้สื่อ PowerPoint ในการเรียนการสอน

ดังนั้น ครูในอนาคต จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เพื่อจะได้ นำความรู้มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน และใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆที่ทันสมัยมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด นอกจากนี้ ครูในอนาคต จะต้องสามารถสื่อสารอย่างน้อย ได้ ๒ ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากล ที่ใช้กันทั่วไป เพื่อเป็นการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนได้อย่างภาคภูมิใจ เพราะในอนาคตการสื่อสารยิ่งจะมีความจำเป็น เพราะมีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ หลากหลายภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ถ้าครูสามารถสื่อสารภาษาได้ อย่างหลากหลายก็จะเป็นประโยชน์ ทั้งต่อตัวครูเอง ต่อนักเรียนและสังคม

อย่างไรก็ตาม นอกจากครูจะมีความรู้ความสามารถ และมีบทบาทดังกล่าวนี้ นอกจากนี้ ครูในอนาคต จำเป็นต้องมีทักษะในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียน แทนที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เหมือนก่อน ได้แก่

๑. ทักษะในการตั้งคำถามเพื่อช่วยให้ศิษย์กำหนดรู้เป้าหมายและคิดได้ด้วยตนเอง
๒. ทักษะที่สอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตัวเองและด้วยการลงมือปฏิบัติ

๓. ทักษะในการคัดเลือกความรู้ ตามสภาพแวดล้อมจริง
๔. ทักษะในการสร้างความรู้ ใช้เกณฑ์การทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องอย่างไร เพื่อทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน
๕. ทักษะให้ศิษย์คิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด
๖. ทักษะในการประยุกต์ใช้
๗. ทักษะในการประเมินผล
๘. มีจิตวิญญาณความเป็นครู
๙. ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูจึงต้องไม่หยุดนิ่งที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมเสมอเพื่อพัฒนาตนเองและเพื่อไว้สั่งสอนศิษย์
๑๐. เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง เพราะสังคมที่เปลี่ยนไป หลายๆ สิ่งหลายๆ อย่างไม่เหมือนในอดีต ครูต้องทำใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง และไตร่ตรองเพื่อนำสิ่งใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
๑๑. สร้างกำแพงคุณธรรม อีกประการที่สำคัญไม่แพ้จิตวิญญาณความเป็นครู คือครูต้องเป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งจะเป็คำสั่งสอนด้วยแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ได้เป็นอย่างดีเพราะผู้มีความดีมีคุณธรรมย่อมเป็นผู้เจริญ
๑๒. โน้มนำความดีแก่ศิษย์ ครูไม่เพียงให้วิชาความรู้เท่านั้น แต่การเป็นที่พึ่งทางใจสามารถเป็นที่ปรึกษาของลูกศิษย์ ยิ่งหากเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณหรือมโนธรรมด้วยแล้ว ยิ่งทรงคุณค่ามหาศาล
๑๓. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity, Creation, Creating, Creative Thinking) เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของครู ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นทักษะที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในช่วงศตวรรษที่ ๒๑
๑๔. ครูต้องทำตนให้ศิษย์รัก หนักแน่นในจรรยา พัฒนาความรู้ อุตสาหะสร้างศิษย์ตน อดทนต่อคำหยาบคาย ขยายคำลึกลับซึ่ง ไม่ดึงศิษย์ไปในทางเสียหาย
๑๕. บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ โดตามสังคมรอบข้าง รู้จักคำว่า ขอโทษ รู้จักคำว่า ให้โทษ รู้จักคำว่าผู้น้อยไหว้ผู้ใหญ่ อยากให้สังคมไทยกลับมาสู่ความเป็นประเทศแห่งคุณธรรม

ครูในอนาคตของนักเรียน ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองว่า นอกจากการอบรมสั่งสอนนักเรียนแล้วยังต้องทำตัวให้เป็นที่พึ่งของนักเรียน เพราะครูเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สอง ซึ่งสิ่งแรกที่ครูต้องทำคือ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น เป็นครูที่ดีไม่มีอบายมุข ไม่ทำตัวให้เสื่อมเสียต่อวงการวิชาชีพครู และต้องเป็นครูยุคใหม่ที่พร้อมเข้ารับการเปลี่ยนแปลง พร้อมพัฒนาวิชาชีพของตนเองให้ได้มาตรฐานสากล เนื่องจากการจะพัฒนานักเรียนให้เป็นเยาวชนที่ดีในอนาคตได้ตัวครูก็ต้อง

เปลี่ยนแปลงตัวเองให้มีวิถีชีวิต ที่ทันสมัยก่อน ไม่ใช่แค่มุ่งทุกอย่างไปที่นักเรียนเพียงอย่างเดียว สำหรับแนวทางสู่การเป็นวิชาชีพชั้นสูงของครูนั้น จะต้องมีความพร้อมที่ต่อสังคมชัดเจน มีการให้บริการต่อสังคมที่ชัดเจน และคนที่ก้าวเข้าสู่อาชีพครูต้องมีการศึกษา อย่างน้อยระดับปริญญาตรี และอาชีพครูต้องมีมาตรฐานจรรยาบรรณของความเป็นครู มีองค์กรควบคุม มีใบอนุญาตความ เป็นครูรองรับ เพื่อจะได้บุคลากรครูที่ดี ครู จึงนับเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการ ให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการ และประสบการณ์ ส่งเสริมให้ศิษย์มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความชำนาญ ทางด้านเทคโนโลยี และภาษาต่างๆ ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตลอดจน เป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้นักเรียนได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็น หนทางแห่งการประกอบอาชีพที่สุจริต เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป